

## ΚΘ.

Τούτων ἔτω διαληφθέντων, ἀνακαλύπτεται ἤδη ἡ μέθοδος, ἣ χρῆσέον τῷ Φιλοσόφῳ ἐπὶ τῆ τῶν ἀληθειῶν ἀναπτύξει· ἐν γὰρ ταύτῃ καὶ ἐν πᾶσιν αὐτῆ τοῖς διανοήμασι, τάξις δὴ καὶ προσληπτέον τῷ Φιλοσόφῳ, καθ' ἣν αἱ βέβαιοι ἀρχαὶ καὶ ἀναμφιρρέπεις προηγῶνται, καὶ ἐπεράδονται, καὶ τούτων ὁρδῆ καὶ κατὰ κανόνα ἐπιφορᾷ, τὰ πάντα παράγονται.

Δείκν. Ἐπεὶ γὰρ τῷ Φιλοσόφῳ τῆτο μάλικα ἐν ἀσθεῖ ἔχειν χρῆσιν, τὰ αὐτῷ δηλαδὴ καθομολογούμενα ἀρχαῖς ἀσφαλέσι καὶ ἀκραδάντοις ἐπιστηρίζειν (ΚΗ.), ἀνάγκη πάντως γε τῆτον ἔντε τῷ διανοεῖσθαι καὶ ἐν τῷ ἀναπτύσσειν τὰς ἀληθείας τάξις διατώζειν τοιαύτην, ἐν ἣ τὰ βέβαια προκατασκευάζεσθαι, καὶ ἀντὶ θεμέθλη καὶ βάσεως αἱ ἀρχαὶ ὑποσρώννυνται. Καὶ τούτων ὁρδῆ καὶ κατὰ κανόνα ἐπιφορᾷ τὰ λοιπὰ πάντα παράγονται.

„ Ἐπίπερ ἔν ἐπὶ τὰς βεβαίας ἀρχὰς οἱ ὀρισμοὶ, τὰ ἀξιώματα, καὶ αἱ πᾶρα παράγονται· (ΚΗ.) ξουίς ἄρα τίνα ποτ' ἂν ἔη τὰ παρὰ τοῖς Φιλοσόφοις ἔντε συγγραμμάσι καὶ λοιπαῖς διδασκαλίαις ὀρηλόμεινα προηγῆσθαι· ἡ γὰρ ὀρισμοὶ ἔσσονται ταῦτα, ἡ ἀξιώματα, ἡ γέν, ἀναμφιρρέπεις τε καὶ βέβαιοι πᾶρα·

## Λ.

Ἐν τῇ τάξει τοιγαρῶν, ἣ κέχρηται εἰς ἀνάπτυξιν τῶν ἀληθειῶν ὁ Φιλόσοφος προηγεῖσθαι χρῆσιν τὰ εἰς καταληψιν τῶν ἐπομένων συμβάλλοντα.

Δείκν. Ἐπειδὴ γὰρ ἡ τάξις, ἣ κέχρηται ὁ Φιλόσοφος τὰς ἀληθείας παραδίδει, ἀπαιτεῖ τὰς βεβαίας καὶ ἀναμφισβιτήτας ἀρχὰς προηγεῖσθαι καὶ προστηρίζεσθαι (ΚΘ.). αἱ δὲ ἀποδεικτικαὶ ἀρχαὶ, τοιαῦτα προσάσεις εἰσιν, εἰς τῶν

ὧν αἱ λοιπὰ τῶν ἀληθειῶν ἐννοεῖσθαι καὶ καταλαμβάνεσθαι δύνανται, (κατὰ τὸν ὀρισμὸν) ἔπεται πάντως ἐν τῇ τάξει, ἣ κέχρηται εἰς ἀνάπτυξιν τῶν ἀληθειῶν ὁ φιλόσοφος, προηγείσθαι χρεῶν τὰ εἰς κατάληψιν τῶν ἐπομένων συμβάλλοντα.

## ΛΑ΄.

Η' τάξις ἐτι, ἣ κέχρηται ὁ Φιλόσοφος ἐν τῷ παραδιδόναι τα δόγματα, ἀπαιτεῖ, μηδένα παρὰ τῆς ἀκριβέσιν ὀρισμοῖς προαναπτυχθέντας προλαμβάνεσθαι ὄρον ἕτερον.

Δείκν. Ἐνθα προηγείσθαι χρεῶν τὰ δι' ὧν γινώσκονται τὰ ἐπόμενα, ἕδενι ὡς ἔτυχε χρυσεόν ὄρω, εἰμὴ τοῖς δι' ὀρισμῶν ὀρθῶς καὶ κατὰ κανόνα διοριθεῖσι· δεδόσθω γὰρ παραλαβεῖν τινὰ ὄρου, ἢ μὴδ' ὀπωσῶν ὀριοθέντας, ἢ γῶν ὀρισμοῖς ἢ ἀκριβέσιν ἐκτεθέντας· Ἐῖσαι ἤδη ἢ τῶν τοιούτων ὄρων σημασία, ἢ πάντα ἀσαφής, ἢ γῶν ἀμφίβολος, καὶ ἢ παντάπασιν ὀρισμένη. Οὕτω δὲ πῶς ἂν ἔχῃς, εἰπέ μοι, εἰς γνῶσιν τῶν ἐπομένων ἔλθεῖν; Ἐπεὶ δ' ἐτι ἐν τῇ τάξει, ἣ κέχρηται ὁ Φιλόσοφος τὰς ἀληθείας παραδίδῃς, προηγείσθαι χρεῶν τὰ δι' ὧν γινώσκονται τὰ ἐπόμενα (Λ΄.)· ἔπεται ἤδη τὴν τάξιν, ἣ κέχρηται ὁ Φιλόσοφος, μηδένα παρὰ τῆς ἀκριβέσιν ὀρισμοῖς προαναπτυχθέντας προλαμβάνεσθαι ὄρον ἕτερον.

» Σημείωσις δὲ ἄξιον, ὅτι τὴν θέσιν ταύτην ἢ πάντῃ ἐκτεταμένως λεπτέον, ἢδ' ἀνευ  
 » συστολῆς τε καὶ μετριότητος, ἄσε τὴν τάξιν, ἣ κέχρηται ὁ Φιλόσοφος, πάντας ἀ-  
 » παιτεῖν ἀπλῶς ὀρίζην τῆς ὀρου, καὶ οἱ σαφέστατοι καὶ ἀπλήστατοι τύχουσιν ὄντες·  
 » κτω γὰρ ἕδεν ἂν ἢ τῆ ὀρίζεσθαι πέρας. Οἱ τοίνυν ὄροι οἱ διὰ τῆς πέρας καὶ τῆς  
 » κοινῆς αἰσθήσεως ἀποχρῆντως ἐγνωσμένοι ὄντες καὶ βέβαιοι, ὡς τὰ πολλὰ παρὰ  
 » τῷ Φιλοσόφῳ ἀνευ ὀρισμῆ λαμβάνεσθαι δίκαιοι· περὶ ἢ κατωτέρω διὰ πλεόνων ἐν-  
 » θα περὶ ἀναλύσεως ἐνοιῶν ἔσμι ὁ λόγος.

## ΛΒ΄.

Η' τάξις, ἣ κέχρηται ὁ Φιλόσοφος ἐν τῇ παραδόσει τῶν δογμάτων, Φιλοσοφικὴ μέθοδος λέγεται.

## ΛΓ΄.

## ΛΓ.

Ε'ν τῇ Φιλοσοφικῇ τοιγαρῶν Μεθόδῳ ἀπαιτεῖται. Α'. Οὐκ ἄλλου τι-  
νὰ ὄρον παραλαμβάνεσθαι, εἰμὴ τὸν ἀκριβῶς ὀρισθέντα, ἢ τῇ πείρῃ ἤδη  
διορισθέντα, καὶ ἀλλοχρόθεν ποθεν γνωσθέντα· (ΛΑ'. ΛΒ'.) Β'. Τὰ δια-  
νοήματα ἐξ ἀρχῶν βεβαίως παράγεσθαι, (ΚΘ'. ΛΒ'.) καὶ ἐπομένως τὰ  
συμπεράσματα ἀποδεικτικῶς ἐμπεδῆσθαι (ΙΔ'.)· Γ'. Προηγείσθαι τὰ δι' ὧν  
τὰ ἐπόμενα γινώσκεται.

## ΛΔ.

Β'κ τῶν τῆ περιπέσει Βολφίω περὶ μαθηματικῆς Μεθόδου ὑπομνημάτων  
ἀναφαιίνεται, τῇ Μαθηματικῇ μεθόδῳ ἀπαιτεῖσθαι ταυτί. Α'. Πάρα τῆς δι'  
ὀρισμῶν ὑγιῶν ἀκριβῶς διορισθέντα ὄρεσ, μηδένα ἕτερον ἀόριστον καὶ πλα-  
νώμενον προσλαμβάνεσθαι. Β'. Ἀρχὰς ἀσφαλῆς καὶ βεβαίας τίθεσθαι,  
καὶ τῶν τῶν συμπεράσματα ὀρθῶς ἔ ἀποδεικτικῶς παράγεσθαι. Γ'. Προη-  
γεῖσθαι τὰ ἐξ ὧν τὰ λοιπὰ νοεῖται καὶ ἀποδείκνυται. Ταύτην δὲ τὴν πρό-  
τατην ἀποκαλεῖ Βόλφιος, νόμον τῆς Μαθηματικῆς μεθόδου ὑπέρτατον, ὄν-  
τινα δὲ καὶ πανταχῶς διατηρητέον εἶναι ἀσφαλῶς ἀξιῶ.

- » Ὁ περιελθὼς Μύλλερὸς ἐν τῷ γενικῷ ἄρθρῳ περὶ ψευδῶν καὶ ἀληθῶν Φιλοσοφίαν,  
» ἐπιγραφομένου σελ. 60, τὴν αὐτὴν σχεδὸν εἶκοι τῇ Βολφίῳ περὶ μεθόδου Μαθη-  
» ματικῆς ἔχειν ἔννοιαν. Ἡ γὰρ Μαθηματικὴ, φησὶ, μέθοδος, ἢ καὶ ψυχὴ τῶν  
» σκεδῶν ἀποκαλοῖται, καίτοι ἀπεχθῆς κατὰ πολλοὺς ἕσεις ταύτης τῆς κλήσεως, τοῖς  
» τρισὶ τέτοις νόμοις καὶ κανόσιν ἀποτελεῖται. Α'. Οὐδὲν ἐν τοῖς ὄροις ἀμφίβολον,  
» καταλέπεισθαι, ἀλλ' ἕκαστα δι' ὀρισμῶν ἀκριβῶς καὶ ἀκριβῶς, ὡς οἶονται, διορίζε-  
» σθαι. Β'. Τὰς διανοήσεις καὶ συλλογισμὸς ἐκ ἄλλας, ἢ μὴ ἐξ ἀρχῶν ἐναργῶν, καὶ βε-  
» βῶως παράγεσθαι. Γ'. Ἄπαν συμπέρασμα ἀποδεικτικῶς ἐμπεδῆσθαι, καὶ τὰς δόξας  
» μὴ δ' ὀκταῖν τῆς τῆ συλλογιστικῆς σχήματος καρικπέττην ὀρθότητος. Ὁ Περι-  
» βόητος Ἀγνὴ ἐν τῷ περὶ Μαθηματικῆς μεθόδου βιβλίῳ σελ. 75, πρόκριτον εἶναι  
» φησὶ τῆς Μαθηματικῆς μεθόδου κανόνα, τὸ τὰς ἀρχὰς ἐς αἶν προηγείσθαι· τὰ  
» δ' ἐκ τῶν ἀρχῶν ταύτης ἔπεισθαι. Ἐνθεντοὶ ταύτην ἀρίστατο, τάξιν εἶναι τῆ δια-  
» λαμβάνειν τὰς ἀληθείας, καὶ ἢ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν διανοήμασι συνεχέσιν ἐπὶ τὰ ἐκ  
» τῶν ἀρχῶν, ἢ τοῖς συμπεράσματά προχωρεῖν.

## ΛΕ΄.

Ε'κ τέτων δ᾿ ἄλλου, τὲς τῆς Μαθηματικῆς μεθόδου νόμους τοῖς νόμοις τῆς Φιλοσοφικῆς μεθόδου ταυτίζεσθαι.

Δείκν. Ε'πεὶ γὰρ τῆ Μαθηματικῆ μεθόδου τρία ταυτὶ ἀπαιτεῖται Α'. μηδ' ἕνα ἕτερον παραδέχεσθαι ὄρον, πλὴν τῶν ἀκριβῶς ὀρισθέντων. Β'. Τὰς ἀρχὰς προπαρασκευάζεσθαι, ὡς ἂν ἐκ τήτων ὀρθῆ και κατὰ κανόνας ἐπιφορᾷ παρακώληθεῖν ἔχη τὰ συμπεράσματα. Γ'. προηγείσθαι τὰ δι' ὧν τὰ λοιπὰ ἐνοεῖται, και ἀποδείκνυται (ΛΔ΄.)· τοῖς αὐτοῖς δὲ τιτοισὶ νόμοις και ἡ Φιλοσοφικὴ μεθόδου ἀπάρτιζεται· (ΛΓ΄.) Ε'πεται ἄρα τῆς τῆς Μαθηματικῆς μεθόδου νόμους τοῖς νόμοις τῆς Φιλοσοφικῆς μεθόδου ταυτίζεσθαι.

## Λς΄.

Ὄρθως ἐντεῦθεν συνάγεται τὴν Μαθηματικὴν μέθοδου τὴν αὐτὴν εἶναι τῆ Φιλοσοφικῆ.

Δείκν. Οἱ αὐτοὶ νόμοι συνισῶσι τὴν αὐτὴν μέθοδου· τῆς δὲ Φιλοσοφικῆς και Μαθηματικῆς μεθόδου οἱ αὐτοὶ εἰσὶ νόμοι· (ΛΕ΄.) ἄρα ἡ Μαθηματικὴ και Φιλοσοφικὴ ἐσὶ μία και ἡ αὐτὴ μέθοδος.

## ΛΖ΄.

Ὁ Φιλόσοφος ἐν τῷ παραδόναι τὰς ἀληθεῖας Μαθηματικῆ μεθόδου χρῆσθαι ὀφείλει.

Δείκν. Ε'πεὶπερ ὁ Φιλόσοφος παραδιδὰς τὰς ἀληθεῖας-ποικύτη τάξει ὀδεύειν ὀφείλει. Α'. Παρὰ τῆς ἀκριβῶς ὀρισμένους μηδένα παραδέχεσθαι ὄρον ἕτερον (ΛΑ΄.) Β'. ἐξ ἀρχῶν βεβαίων και ἀναντιρρήτων τὰ λοιπὰ πάντα παράγειν (ΚΘ΄.)· τρίτος και τελευταῖον προηγείσθαι, τὰ δι' ὧν γινώσκειται τὰ ἐπόμενα (Δ΄.)· Τοῖς δὲ τρισὶ τέτοις ἡ Μαθηματικὴ ἀπάρτιζεται



μέθοδος (ΛΔ') δήλον ἄρα, τὸν Φιλόσοφον ἐν τῷ παραδιδόναι τὰς ἀληθείαις Μαθηματικῇ μεθόδῳ χρῆσθαι ὀφείλει.

Εἶχεν ἂν τὸ αὐτὸ δεχθῆναι καὶ ἕτως. „ Ἡ τάξις ἣ κέχρηται ὁ Φιλόσοφος τὰς ἀληθείαις παραδιδῶν, μέθοδος ἐστὶ Φιλοσοφικῆ. (ΛΒ.) ἢ δὲ Φιλοσοφικῆ ἢ αὐτὰ ἐστὶ τῆ Μαθηματικῆ (ΛΓ.) Ἄρα ἡ τάξις, ἣ κέχρηται ὁ Φιλόσοφος ὅσα ἂν εἴη μέθοδος Μαθηματικῆ. Περὶ τῆς Μαθηματικῆς μεθόδου, τῆς καὶ Ἀποδεικτικῆς καλεμένης ἢ Γεωμετρικῆς, εἶτι οὐ μεθόδου Φυσικῆς, Ἐπιστημονικῆς, Διδακτικῆς καὶ συζητητικῆς. Λογικῆς τε καὶ Φιλοσοφικῆς ἐν τῇ σαφηνύει τῆ μαθήματος διὰ πλῆθους ἐρημικῆς. Διακλιβῆσι μέχρι τῆδε περὶ μεθόδου, ἣ χρῆσθαι τῷ Φιλοσόφῳ, νῦν ἔτι περὶ τῆς σύλης, ἣ χρῆσθαι αὐτῷ παραδιδόντι τὰς ἀληθείαις, ἐν ὀλίγοις διασπορέμεθα.

## ΛΗ.

Στύλος Φιλοσοφικῆς καλεῖται τὸ τῷ λέγειν ἢ γράφειν γένος, ὃ χρῆσθαι ὀφείλει ἐν τῷ παραδιδόναι τὰ δόγματα ὁ Φιλόσοφος.

## ΛΘ.

Ε'πίλεκτός ἐστι τῆ Φιλοσοφικῆς σύλης νόμος ἡδε ἢ πρότασις· ἐν τῷ Φιλοσοφικῷ σύλῳ τῆς ἐναργείας λόγον ποιητέον τὰ μάλισα..

Δείκν. Ε'πειδὴ γὰρ ὁ Φιλόσοφος ἐν τῷ παραδιδόναι τὰς ἀληθείαις ὀφείλει· Α'. μηδένα ὄρον παραλαμβάνειν ἀόριστον καὶ ἀμφίβολον, ἀλλ' ἅπαντας ὀρθῶς καὶ ἐξηκριβωμένως ὀρίζειν, (ΛΕ.) Β'. προσλαμβάνειν τὰ δι' ἃν τὰ ἐπόμενα ἐννοεῖται καὶ ἀναπτύσσεται (Λ'). συνάγεται τοιγαρῶν μηδ' ὅ, τίεν ἄλλο παραδέχεσθαι τὸν Φιλόσοφον παραδιδόντα τὰς ἀληθείαις, εἰμὴ ὅ, τι ἀποχρώντως κατανοεῖται. Ἐνθα δὲ ἕδὲν ὅλας παραδεκτέον, εἰμὴ τὸ γνωσκομενον ἀποχρώντως, ἐν τῷ μάλισα ποιητέον εἶναι λόγον τῆς ἐναργείας σαφές· συνεγνωεῖται ἄρα ἐκ τούτου, ἐπὶ τῆ Φιλοσοφικῆς σύλης τῆς ἐναργείας γίνεσθαι λόγον τὰ μάλισα.

## Μ΄.

Εὐτεῦθεν αἱ ἐπόμενα ἀναφαίνονται Σέτας. Α΄. Πᾶν ὅ,τι τῇ ἐναργείᾳ παρενοχλοῖται, τῇ Φιλοσοφικῇ σύλῃ ἐξορισέου εἶναι εἰκότως κρίνεται. Β΄. Ἐπὶ τῇ Φιλοσοφικῇ σύλῃ ἐν ἀπάσῃ φωνῇ καὶ ἐκάσῃ φράσει ὠριτμένην τίθεσθαι σημάσιον. Γ΄. Ἐκ τούτων πρόδηλον, ὅτι πάντα λόγον κομμὸν τῇ γλαφυρότητι τὴν σαφήνειαν παραβλάπτουσα, τῇ Φιλοσοφικῇ σύλῃ ἀποδιοπομπείσθαι χρεῶν.

„ Οὐκὲν παρὰ τῆτο βάρβαρον ἀξιῖμεν ἕναι τὸν Φιλοσοφικὸν σύλον, ἢ γὰρ τραχύν τε  
 „ καὶ ἀκαλλώπισον, καὶ πάσης ὅλης κομψότητος ἄμοιρον. Ἐκσκουδον γὰρ ἔσαν τῇ  
 „ σαφήνειᾳ τὴν τῶν λόγων ἀκότως ἀποτροπιαζόμεθα γλαφυρότητα. Ἐκάνη δὲ, διε-  
 „ λαττωμένης τῆς καλλονῆς τῶν λόγων, τρῶτόν γε δὴ παραμελεῖν, καὶ τῶν τῆς Φιλο-  
 „ σοφίας ὀρίων ἀπορραπίζεσθαι, ὡς καὶ ἀποδεχομένης ταύτην ἀσίμενος, ἐν τοῖς  
 „ ἐκαινετοῖς καταλέγειν. Συμβάν δ' ὡς εἶδα γίνεσθαι τὰ πολλὰ, τῇ ἐναργείᾳ ταύτην  
 „ παρενοχλεῖν, ἢ καὶ ὑποδιατητῇ Φιλοσοφίᾳ ἐν δευτέρῳ τιθεμένῳ τῇ ἔσω τὸν ἔξω  
 „ καλλωτισμὸν, τὴν νικῶσαν εἰς λαβεῖν τὴν κομψότητα.



## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β.

Περὶ μερῶν καὶ διαιρέσεως τῆς Φιλοσοφίας.

### ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΝ ΜΑ΄.

**Ε** γείπερ ἡ Φιλοσοφία, συστηματικῶς εἰλημμένη, τὰ τῷ ἀνθρώπῳ ἐν ὁποια-  
δηποτῇ ἴσσει θεωρημένῳ, θεωρητέα παραδίδωσιν, ἢ πρακτέα εἰς εὐδαιμονίας  
ἐπίτευξιν (ΚΑ΄).· κατάδηλον ἔρα εὐδαιμονίας ἐπιβόλοις ἐπομένοις ἡμῖν, τὰς  
μὲν τῶν ἀληθειῶν γνῶσας εἶναι μόνον ὀφείλειν, τέλος ποιημένοις τὴν θεω-  
ρίαν· τὰς δ' ἀφορώσας εἰς πράξιν διαμορφῶν τὰς ἡμῶν ἐνεργείας, καὶ διευδύ-  
νειν ἐπὶ τὸ τὴν ἀληθῆ ἑαυτοῖς εὐδαιμονίαν περιποιήσασθαι.

### ΜΒ΄.

Θεωρητικὸν μὲν ἦν μέρος τῆς Φιλοσοφίας ἀκέραιον, ὅσον ἀληθείας περιέ-  
χον τὰς ἀναγκαίαις εἰς εὐδαιμονίας ἐπίτευξιν τὰς βάσεις μόνον καὶ τὰ κινῆντα  
ἐπὶ τὴν πράξιν παραδίδωσι, μηδένα ποιῶν λόγον ἀμέσως τῆ διευδύνειν τὰς  
ἐλευθέρως ἐν ἀνθρώποις ἐνεργείας πρὸς εὐδαιμονίας ἐπίτευξιν. Πρακτικὸν δὲ  
τὸ τὰς ἡμετέρας ἐνεργείας διαμορφῶντα, καὶ πρὸς ἀληθῆ εὐδαιμονίας ἐπί-  
τευξιν διιδύοντα παραγγέλματα χορηγῶν, ταυτὸν δ' εἰπεῖν, τὸ τὴν ἐφαρ-  
μογὴν τῆς θεωρίας εἰς πράξιν ἐξαιρέτως διδάσκον.

### ΜΓ΄.

Ἡ φύσις ἔν τῷ ἀντικειμένῳ περὶ ὃ ἡ Φιλοσοφία συστηματικῶς νοημένη  
ἐνασχολεῖται, εἰς Θεωρητικὴν ἢ Πρακτικὴν διαρεῖσθαι, ἀπαιτεῖ, τὴν  
Φιλοσοφίαν (ΜΑ΄. ΜΒ΄.)

„ Οὐχ ἦττον ἀρχαία, ἢ ἐντελής, ἢ τῆς Φιλοσοφίας ἐξισχημένη ἡ διαίρεσις αὕτη, ἅτε δὲ  
„ τῶν τῆς Φιλοσοφίας περιλαμβανομένων, ἀκέραιον ὅτι μὴ δυναμένον τῶν μερῶν τῶν  
ἀνα-

„ ἀνάγειν ἐπὶ δεύτερον. Τὰ δὲ παρὰ τῆς Ρυμᾶ κ τῆς Πάνου ἐν ταῖς πράξεσι τῶν  
 „ Φιλοσόφων Τόμ. Α' σελ. 100. κατὰ τῆς διαιρέσεως ταύτης ῥηθέντα, Φιλοσο-  
 „ φίαν ἀπασαν ἔχει πρακτικὴν οἰοῦνται, ἐν τῇ ἀναπτύξει ἀναμνησθῆσεται παρ' ἡμῶν,  
 „ καὶ ὡς εἶκος ἀνασκαφῆσεται. Τί δ' ἂν εἴη ὑποληπτόν τερὶ τῆς κατὰ τῆς πάλαι  
 „ διαιρέσεως τῆς Φιλοσοφίας, ἢς Ὀργανικὴν τε καὶ Ἀρχικὴν. Ἔτι τε μὲν καὶ περὶ  
 „ διαιρέσεως τῆς Φιλοσοφίας ἢς Ἀρετικὴν καὶ Ἐκλεκτικὴν, διαφιλέστερον καὶ γέτο παρ'  
 „ ἡμῶν ἐν τῇ παραδόσει τῆ μαθήματος ἐκτεθῆσεται.

### ΜΔ΄.

Η' Θεωρητικὴ Φιλοσοφία, ἥτοι περὶ τὰ συγκεκριμένα τῆς ὕλης,  
 ἢ περὶ τὰ κεχωρισμένα ταύτης ἐνασχολεῖται.

Δείκν. Ἐπίπερ ὅσαδηποτῶν τῷ λόγῳ γινώσκωμεν, ἥτοι ὕλικά πάν-  
 τως ἐσίν, ἢ αὔλα (κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς Ὀντολογίας)· ἡ δὲ Θεωρητικὴ Φι-  
 λοσοφία μόνον παραδίδωσι τὰ εἰς θεωρίαν ἀφορῶντα τῆς λόγου (ΜΒ΄.)· πρό-  
 δηλον ἔν, ὅτι ἡ Θεωρητικὴ Φιλοσοφία ἢ περὶ τὰ ὕλικά, ἢ περὶ τὰ αὔλα ἐ-  
 νασχολεῖται.

### ΜΕ΄.

Τῆς Θεωρητικῆς Φιλοσοφίας κατ' ἐξοχήν εἰσὶ μέρη, ἢ περὶ  
 τὴν φύσιν Φιλοσοφία ἥτοι ἡ Φυσικὴ, καὶ ἡ Πνευματολογία,  
 τῶν τε ἐστὶν ἢ περὶ τῶν πνευμάτων διδασκαλία.

Δείκν. Ἐπίπερ ἡ Θεωρητικὴ Φιλοσοφία, ἥτοι περὶ τὰ ὕλικά, ἢ πε-  
 ρὶ τὰ αὔλα καταγίνεται (ΜΔ΄.), εἰς δὲ τὰ ὕλικά τὰ σώματα ἀναφέρε-  
 ται, ἐπόμενον ἐστὶ τὴν Θεωρητικὴν Φιλοσοφίαν διδασκαλίαν εἶναι περὶ σω-  
 μάτων. Ἀλλ' ἡ ἐπιστήμη τῶν σωμάτων, ἥτοι τῶν ἐν ταῖς σώμασι δυνα-  
 τῶν, Φυσικὴ καλεῖται· Ἀρα ἡ Φυσικὴ μέρος τι ἐστὶ τῆς Θεωρητικῆς Φιλοσο-  
 φίας. Ἐπεὶ δ' ἐξ τῶν αὔλων τὰ πνεύματα ἀναφέρεται, ἡ δὲ τῶν πνευ-  
 μάτων καὶ τῶν τῆς πνεύματος διαθέσεων ἐπιστήμη, Πνευματολογία λέγεται·  
 δήλον ἔν ὅτι καὶ τὴν πνευματολογίαν τῆς Θεωρητικῆς Φιλοσοφίας ὑπάρχειν  
 μέρος· ἡ Φυσικὴ ἄρα καὶ Πνευματολογία, μέρη τῆς Θεωρητικῆς Φι-  
 λοσοφίας εἰσὶν ἐξαιρέτα.

Ε.Υ.Δ. Κ.Π.  
 ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006  
 Σα-



Σώματα δὲ ἡ Φυσικὴ θεωρεῖσα, τῇ τῶν σωμάτων ἠδικῶς θεωρημένῃ διαφορᾷ ἢς διά-  
 φορα μέρη διήρηται· ἐνταῦθεν γὰρ ἀναφαίνεται. Α'. ἡ Μετεωρολογία, ἣτοι ἡ  
 ἐπιστήμη τῶν ἐν τῇ Ἄτμοσφαιρᾷ γινομένων· οἷον ὑετῆ, ἰριδος κτλ. Β'. Ἡ Ὀρυκ-  
 τολογία, ἣτοι ἡ ἐπιστήμη τῶν ὄρυκτων. Γ'. ἡ Ἰδρολογία ἣτοι ἡ ἐπιστήμη τῶν ὑδά-  
 των. Δ'. Ἡ Φυτολογία, ἡ ἐπιστήμη δηλαδὴ τῶν φυτῶν, πῶτι δὲ τρυτὲ Βοτανο-  
 λογίαν, τὴν ἐπιστήμην φησὶ τῶν χόρτων, καὶ τὴν Δευδρολογία, τῆς τῆν ἐπι-  
 στήμην τῶν καρπῶν καὶ δένδρων συμπεριέληψε. Ε'. Ἡ Φυσιολογία, ἣτις ἐστὶν ἐπι-  
 στήμη τῆ ἐμφυχωμένη σώματος. Ε' πὴ δ' ἐστὶ ταῖς τῶν σωμάτων μεταβολαῖς, οἰκῶν τε  
 τέλος ἀπάσαις πρόσσει, καὶ τὰ φυσικὰ πάντα λόγων ἀμοιρεῖ, λαμβανομένων ἀπὸ  
 τῶν χρίσεων καὶ τελῶν, ἢς ἂ τὸ θεῖον ἀπειθε μάτην ἐμπεργάζσασιν ἡδὲν· Εἰδικὴ ἐν-  
 ταῦθεν ἀναρπύνεται ἐπιστήμη, Τελεολογία καλεῖται, ἣτις ἐπιστήμη ἐστὶ τελῶν  
 τῶν ἐν τοῖς φυσικοῖς. Ταῦτα μὲν ἐς τόδε περὶ Φυσικῆς, ἣτοι τῆς τῶν ὑλικῶν  
 ἐπιστήμης, καὶ τῶν καθ' ἑαυτὸς τῶν μερῶν. Τῆς δὲ πυρματολογίας τὰ περὶ πυρμάτων  
 ἢ μὲν τῆ χημειολογίας τῶν λόγων γινωσκόμενα περιεχέσθαι, κατὰ τὰ τυτῶματα τὰ τῶ  
 λόγῳ γινωσκόμενα τῆ τε Θεῆ καὶ τῆς Ψυχῆς ἀνακόντων, δύο ἐνταῦθεν ἠδικῶς ἀναφύου-  
 νται ἐπιστήμαι· ἓν ἡ Ἄ. Θεολογία λέγεται Φυσικὴ, ἣτοι ἐπιστήμη περὶ Θεῆ, καὶ  
 τῶν ἐκείνῳ προσδιδόμενων, καὶ ἔργων· ἡ δ' ἑτέρα Ψυχολογία, ἣτοι ἐπιστήμη περὶ Ψυ-  
 χῆς καὶ τῶν ἐκείνης παθῶν καὶ ἐνεργειῶν. Ε' πὴ δὲ τῶν ὅσα περὶ Ψυχῆς ἔχομεν ἀπειν ἐπι-  
 τῆς ἠδότης· ἣτοι διὰ τῆς τῆρας ἡμῖν, ἢ διὰ συλλογισμῶν τῶν ἐκ τῆς τῆρας παραγομέ-  
 νων ἢ γυνῶσις προσγίνονται, διττὴ ἐνταῦθεν καὶ ἡ Ψυχολογία ἐμπειρική τε καὶ λογική.  
 Ε' πὴ δὲ δὲ τέλος τῶν τε ὑλικῶν, καὶ τῶν αὔλων, ἐστὶ τις πρὸς ἄλληλα κοινωνία, ἐννοικῶν  
 τινῶν ἐν ἑκατέρῳ ὅπως συνερχομένων, ἐπιστήμη τις ἐνταῦθεν ἀπογελεῖται τὰ τοῖς  
 ὑλικοῖς τε καὶ αὔλοις κοινὰ διαλαμβάνουσα γενικώτερον, καὶ πῶτι ἐστὶ ἡ Ἄ. Φιλο-  
 σοφία λεγομένη ἣτοι ἡ Μεταφυσική, ἐν ἣ διακρινόμενος αἰ καθολικώτατα  
 ἀλήθειαι, καὶ κοινότατα ἐκτίθενται ἐννοικαι. Προσέθηκε δὲ ὁ Βόλβιος ἰδίαν ἐπιστή-  
 μην, ἣν Κοσμολογίαν ἀποκαλεῖ, τὰ τῶ κόσμου γενικώτερον ἐκλαμβάνομένη  
 ἀποδιδόμενα ἀναπτύσσουσα, καὶ ταύτην ἐπὶ τὴν Μεταφυσικὴν ἀναφέρει τέταρται τῶ-  
 ταις ἀκαρτιζομένην σύμπασαν ἐπιστήμην. Α'. Ὀυτολογία φησὶ, Β'. Κοσμολογία,  
 Γ'. Ψυχολογία τῆ τε ἐμπειρική καὶ τῆ λογική. Δ. καὶ τελευταῖον τῆ Φυσικῆ  
 Θεολογία.

Μς.

Ε' πὶ τὴν πρακτικὴν Φιλοσοφίαν, μέρος ἔσαν τῆς ὅλης Φιλοσοφίας, ἐσ-  
 τὶ παραγγέλματα παραδίδονται εἰς ἐνθέτησιν τῆς ἡμετέρας θελήσεως, ἐν τῷ  
 ἔφορμῳ μὲν πρὸς τὸ ἀγαθόν, ἀφορμῶν δὲ τῶ μὴ τοιούτω, συντείνοντα ἀναρπύ-  
 ρονται αἰ ἐπόμενα. Α'. ἡ καθ' ἑαυτὸ Πρακτικὴ Φιλοσοφία τῶν λογί-  
 κων ἠδικῶν ἐπιστημῶν προκτασκευαζομένη, καὶ τὰ γενικώτατα τῶν τῆ ἀν-

θρῶ-

Δρώπων ἐλευθέρων ἐνεργειῶν θεωρεῖσα (ὃ καὶ ἀμάρτοι τις, οἶμαι, Μετα-  
 φυσικὴν τῆς ἠθικῆς Φιλοσοφίας ταύτην ἀποκκλῶν, ὡς ἐν αὐτῇ τῶν  
 γενικωτέρων ἠθικῶν ἐννοιῶν διασαφηνένων) Β'. ἡ ἠθικὴ ἐπιστήμη ἥσα τῆ  
 διευθύνειν τὰς ἐλευθέρας τῶν ἀνθρώπων ἐνεργείας ἐν σάσει τῇ Φυσικῇ, ἢ  
 ζῶντες εἰσὶν ἐκτὸς τῆς πολιτικῆς ἐταιρείας. Γ'. Τὸ τῆς Φύσεως δίκαιον,  
 ἐν ᾧ ἡ τῶν καθηκόντων πράξις διδάσκεται τ' αὐτὸν δ' εἰπεῖν, ἐν ᾧ ἐκτίθενται  
 τίνας ἐπιδιώκειν ὀφείλομεν, καὶ τίνας ἔμπαλιν ἐκφεύγειν ἐνεργείας χρεῶν.  
 Δ'. ἡ Πολιτικὴ, ἣτις ἐστὶν ἐπιστήμη διευθύνουσα τὰς ἐλευθέρας τῶν  
 ἀνθρώπων ἐνεργείας ἐν τῇ πολιτικῇ Ἐταιρείᾳ. Ε'. ἡ Οἰκονομικὴ ἐπιστή-  
 μη ἔτα τῆ διευθύνειν τὰς ἐλευθέρας ἐνεργείας τῶν ἀνθρώπων ἐν ταῖς ἀπλάϊς  
 Ἐταιρείαις, ἀπλάϊ δ' Ἐταιρείαι εἰσὶν αἱ γαμήλιοι, αἱ πατρικαὶ καὶ δεσποτικάι.

Ἄποδεικτέα ἐστὶν ἐνταῦθα ἡ κατὰ Οὐλιάννον τῆς Πρακτικῆς Φιλοσοφίας διαίρεσις.  
 „ Ἐκεῖνος γὰρ ἀπὸ τῆς τῆ τέλεος διαφορᾶς τὰς Πρακτικὰς κλάσας ἐπιστήμας \* „ Η'  
 „ Πρακτικὴ, λεγαν, Φιλοσοφία, οἷα δὴ τὰς ἡμετέρας ἐνεργείας ἢς τὴν κατ' ἀνθρώπου  
 „ εὐδαιμονίαν ἐσωτερικὴν, ἢ ἐξωτερικὴν ἥσαν διευθύνων διδάσκεισα, καὶ περὶ ταύτην πα-  
 „ ραδιδῆσα, ἢ ὅσον τῆ δίκαιη, ἢ ὅσον ἐστὶ τῆς φρονήσεως, ἢς τὴν ἠθικὴν ἐκότως, νο-  
 „ μικὴν καὶ πολιτικὴν διανέμεται. Ὅρα τὴν ἐκάνη ὑσέρου διάλεξιν, περὶ τῆς μεταμορφώσεως  
 „ Φιλοσοφίας §. Ζ'. σελ. 13. κατωτέρω. Ἐπὶ δὲ τὰς Πρακτικὰς ἐπιστήμας καὶ τὴν Λο-  
 „ γικὴν ἀναφέρεται ἕδεν ἐμποδίων. Διδάσκω γὰρ ἡ αὐτῇ, ὅπως αὐ ἐχομεν ὀρθῶς χρῆσθαι  
 „ τῇ ἡμετέρᾳ διανοίᾳ ἢς γινῶσιν τῆς ἀληθείας, καὶ ἀποκλαυήσεως ἐκτροπὴν, καὶ ἐπομένως  
 „ ἔχως αὐτὴν ξυνορᾶν ἀμέσως καὶ ἰδυβόλιως ἢς πράξιν ἀφορᾶν καὶ ἡμετέραν εὐδαιμονίαν.  
 Τα μὲν ἔν ἐν τῷ τῆς Φιλοσοφίας περιβόλω κυριώτερα περιεχόμενα μέρη ταῦτα ἐστὶ. Περὶ  
 δὲ τῆς τάξεως, καὶ ἢν ἕκασον τῶν διαληπτέων, δεῖν φῆδη τὰς κατωτέρω θέσεως  
 ὑποσυναΨαι.

Α'. Ἐν τῷ καταμανδάνῳ τὰς Φιλοσοφικὰς παιδείας, αὐτὴ γενικῶς παρατηρητέα ἐστὶν  
 ἡ τάξις, καὶ ἢν προηγείται τὰ ἢς ῥαφοτέρην κατάληψιν τῶν ἐπομένων συμβαλλούσα  
 (Α) ὅθεν

Β'. Τὸν πρῶτον τῆ διδάσκειται τόπον, τὴν Λογικὴν ἐπέχειν χρεῶν, ἄτε δὴ κατόπιν πε-  
 ραδιδῆσα, δεῖ ὡν περὶ ὁ ἡμετερος νῆς ἢς γινῶσιν τῶν λοιπῶν ἀληθειῶν διευθύνεται.

Γ'. ἡ Μεταφυσικὴ, ἢτοι ἡ πρώτη Φιλοσοφία προηγητέα τῆς ἠθικῆς.

Δ'. ἡ Μεταφυσικὴ προηγητέα καὶ τῆς Φυσικῆς.

Ε'. Τα δὲ τῆς Μεταφυσικῆς μέρη διατάττεσθαι χρὴ, ὡς ἐν τῷ πρῶτον τόπον ἐν τῇ πα-  
 ραδόσῃ τῆς Οὐτολογίαν ἐπέχειν, δεύτερον τὴν Κοσμολογίαν, τρίτον τὴν Ψυχολο-  
 γίαν, καὶ τέταρτον τὴν Φυσικὴν Θεολογίαν.

„ Τῆς τῶν θέσεων τῶν λόγους ἠδικῶς ἀποδώσομεν ἐν τῇ τῆ Μαθήματος παραδόσῃ,  
 „ ὅσα ἐστὶ καὶ περὶ τῆς ἠδικωτέρας τῶν λοιπῶν ἐπιστημῶν τάξεως ὑποσυναΨοντες διδάκτεα.

# Λ Ο Γ Ι Κ Η Σ

## Π Ρ Ο Λ Ο Γ Ο Μ Ε Ν Α .

### Π Α Ρ Α Γ Ρ Α Φ Ο Ν Μ Ζ .

**Π**ρὶν ἢ τί τὸ ἐστὶν ἡ Λογικὴ παραδῆναι, πρῆρην προενεγκεῖν εἰς εὐκρινεστέραν καταλήψιν τῶν ῥηθησομένων, θέσεις τινὰς ἐν τοῖς μάλιστα συμβαλλήσας.

#### ΜΗ΄.

Τῆ τε πείρα καὶ τῆ κοινῆ αἰδήσει χρώμενοι διδασκάλους, Φυσικῇ τινι ἑαυτὸς καθωπλίσθαι δυνάμει μανθάνομεν, δι' ἧς γινώσκομεν, ἢ διακρίνομεν τ' ἀληθές, ἢ τελευταῖον λόγους ἀποτελεῖμεν, ἢτοι διανοήμεθα.

#### ΜΘ΄.

Ἡ Φυσικὴ αὕτη τῆ κρίνειν καὶ διανοεῖσθαι δύνάμεις, γυμνασία τε καὶ συνεχεστέρα χρήσει, εἰς τοσῶτον τελειότητος ἀφίεται παρά τισιν, ὥστε μὴ μόνον, ἢ τις ἐστὶν ἐν ἐκάσῳ ἀλήθειαν διοραῖ, ἀλλ' ἔτι καὶ ὅποια τις αὕτη, δύνασθαι κρίνειν.

#### Ν΄.

Ο΄, τι ἔν γινώσκοντι, ἢ κρίνοντι τῷ ἡμετέρῳ νοῖ, κανόσι τισὶ χρεῶν διευθύνεσθαι εἰς γνῶσιν τῆς ἀληθείας· ὁ, τι δήποτε γὰρ, φησὶν ὁ Κρόσσος, ἐν τῇ Λογ. Λατιν. σελ. 1. ἔρθῶς ἢ ἑτέρως δύναται πίπτειν, ἀνάγκη ἐστὶ νόμοις ὑποκειμένου τῷ ἱκριβεῖ κανόνι δοκιμάζεσθαι τῆτο, καὶ τοῖσδε εὐρίσκεισθαι, οἷον πέφυκε.

## ΝΑ΄.

Τοῖς ἐν χρήσει τε καὶ συνεχεζέρας γυμνασία ἤτω τὴν Φυσικὴν τῆ κρίνειν καὶ διανοεῖσθαι δύναμιν ἐξασκήτασιν, ὥστε γινώσκειν καὶ διακρίνειν δύνασθαι τ' ἀληθεῖς, τήτοις ἤδη τὴν Φυσικὴν ἢ Λογικὴν ἀποπέμομεν, ἕδεν ἄλλο ἦσαν, ὅτι μὴ ἢ τῆ κρίνειν καὶ διανοεῖσθαι Φυσικὴ ἡμῶν δύναμις, χρήσει καὶ γυμνασία ὅπως ἢ ἡσκημένη· εἴτ' ἢν, ὡς ὤριστο Βόλφιος, Φυσικὴ τις διάθεσις τῆ κοινῆ γυμνασία προηγμένη εἰς ἕξιν τῆ διευθύνειν τὰς τῆ νοῦς ἐνεργείας, ἢτοι τὴν γνωστικὴν δύναμιν εἰς γνῶσιν τῆς ἀληθείας. ὅρα Λογ. Λατιν. τῆ αὐτῆ σελ. 109.

## ΝΒ΄.

Δίδεται ὅλως Λογικὴ Φυσικὴ.

Δείκν. Ἐπειδὴ γὰρ ὡς ἢ πείρα διδάσκει, Φυσικὴ τῆ κατωπλίστεθα τῆ κρίνειν δύναμις, καὶ ταύτην ἔχομεν εἰς τοιαύτην τελειότητα ἀγαγεῖν, ὥστε τ' ἀληθεῖς τῆ μὴ τοιαύτη διαγινώσκειν ἡμῖν ἐξεῖναι (ΜΗ΄.), ἢ δὲ φυσικὴ τῆ κρίνειν δύναμις γυμνασία τελειωθεῖσα, Λογικὴ Φυσικὴ καλεῖται, (ΝΑ΄.) πρόδηλον ἄρα τὴν Φυσικὴν Λογικὴν ὅλως δίδοσθαι.

„ Τὴν πρότασιν ταύτην διὰ πλείονων παραδειγμάτων ἐν ταῖς ἡμετέρας τῆ μαθημάτων  
 „ ἐξηγήσειν ἀσφαλίσόμεθα τε καὶ ἐκδηλώσομεν. πρὸς δὲ ἢ περὶ τῆς ἀποδείας γινέ-  
 „ σθαι διαρέσειας τῆς Φυσικῆς Λογικῆς, ἢς ἔμφυτον καὶ ἐπίκτητον, διασκεψόμεθα,  
 „ ὅ, τι χρὴ καὶ ὑπολαμβάνων.

## ΝΓ΄.

Τὰς κεχρημένους τῆ Φυσικῆς Λογικῆς, ἐπὶ τῆ γνῶσις τῆς ἀληθείας, ἀνάγκη κανόσι. τισὶ διευθύνεσθαι.

Δείκν. Ἐπεὶ γὰρ οἱ τῆ Φυσικῆς Λογικῆς κεχρημένοι, γινώσκουσιν, ἢ κρίνουσι τ' ἀληθεῖς (ΝΑ΄.), ὁ δὲ ἡμέτερος τὰς γινώσκειν ἢ κρίνειν, ἔχ οἷός τε μὴ κανόσι χειραγωγούμενος. Δῆλον ἄρα κατὰ κανόνας ἐνεργεῖν ὀρισμένους τὰς κεχρημένους τῆ Φυσικῆς Λογικῆς.



ΝΔ΄.

Καίτοι δὲ διὰ τῆς Φυσικῆς Λογικῆς κρίνουντες καὶ διανοόμενοι, κα-  
νοσι τισὶ διευθετῶνται (ΝΓ΄), ἢ μὲν τοι διακεκριμένως τῆς κα-  
νόνας δὴ τέτες καθορῶσιν οἱ κατὰ Φυσικὴν διανοόμε-  
νοι Λογικῆν.

Δείκν. Οὗτοι γὰρ ἐν ἕξει εἰσὶ τῷ γινώσκῃν τᾶληθές, καὶ τῇ ψεύδει  
αὐτὸ διακρίνειν (ΝΑ΄.), τῆς δὲ ἕξεως ταύτης, εἴτην ἐτοιμότητος χρήσει μόνον  
καὶ γυμνασίᾳ συνεχεῖ προασποριζομένης (ΜΘ΄.) οἱ κατὰ τὴν Φυσικὴν Λο-  
γικὴν κρίνουντες, ἢ διανοόμενοι ἀληθῶς μὲν ὡς τὰ πολλὰ κρίνουσι καὶ διανοοῦν-  
ται, πρὸς μίσην δὲ τὴν ὁμοιότητα κρίνουσι τῶν παραδειγμάτων· ἔδὲν θαυ-  
μαζόν ἐν τῷ κρίνειν τε, καὶ διανοεῖσθαι, λίαν αὐτοῖς συγκεχυμένως τῆς καθ΄  
ἑς κρίνουσιν, ἢ διανοοῦνται κανόνας γίνεσθαι.

„ Κατὰ κανόνας ἐνεργεῖν τινὰς ὀρισμένης κολλάκις συμβάνειν ἕωδε, καὶ τοι τῆς αὐτῆς μὴ  
„ ἀκριβῶς καθορῶντας· ἢ τῷ παρ. χάρ. τῶν ἀγροίκων ὅς τις ἦν τὰς αὐτῆς ἐνεργίας  
„ πρὸς τὸν τῆς φαντασίας παραβάλλει κανόνα, καὶ τοι τῆτον παντάπασιν ἀγνοῶν,  
„ ταῦτὸ τῆτο ἕξι ὄραν, καὶ τοῖς ἐν τριβῇ συνεχεζέρα τὴν Φυσικὴν τῆς κρίσεως δύναμιν  
„ ἐξασκήσασιν, ὡς τᾶληθές διαγινώσκῃν καὶ ὀρθῶς διανοεῖσθαι ἦναι ἐπιτηδῆαν. Οὐ-  
„ τοι γὰρ πρὸς ὅμοια συμβάματα τὰς ἐνεργίας διευθετῶντες, κατὰ τῆς συλλογιστικῆς  
„ ἐνεργῆσι κανόνας, καὶ τοι τέτων αὐτοῖς διακεκριμένως ἢ τῷ καθορῶμένων· παραδήγματι  
„ τὸ λεγομένον σαφηνίζεται. Θῶμεν γὰρ τὸν Κωνσταντῖνον ἕς τῆς πεκαλιευμένης μὴ  
„ ἐγγεγραψῆαι, Φυσικῆ δὲ μόνῃ χαίροντα Λογικῆ κατὰ τι ἐγνωσμένου αὐτῷ παρα-  
„ δεῖγμα, μηδεμίαν ἦναι συνάφειαν, ἢ συνέπειαν ἐν τῷ συλλογισμῷ τῷδε παρα-  
„ τηρῆσαι.

Πᾶς φόνοσ ἐς κακία,  
Οὐδεμία Φιλαργυρία ἐς φόνοσ·  
Ἄρα ἔδεμία Φιλαργυρία ἐς κακία.

„ Θῶμεν ἐτι ἐτέρῳ συλλογισμῷ τὸν Κωνσταντῖνον ἔτυχεῖν· κατὰ γε τὸ χῆμα ἀκριβῶς  
„ παρεμφερῆι τῷ προτέρῳ παρ. χάρ.

Πᾶν σῶμα ἐς ἐσία,  
Οὐδὲν πνῶμα ἐς ἐν σῶμα·  
Ἄρα ἔδὲν πνῶμα ἐς ἐσία.

„ Συλλογισμῶ δὲ τῷ προτέρῳ μνησθέντος ὁ Κωνσταντῖνος ὀρθῶς ἐπιφέρει τὸ συμπε-  
 „ ρασμα ἀρνηθῆσθαι ὁ γὰρ κανὼν, κατ' ὃν ἀμαρτάνει ὁ συλλογισμὸς ἕτος συγκε-  
 „ χυμένως μόνον αὐτῷ ἐπὶ τῷ παραδείγματι καθορᾶται. Ὁ γὰρ διακεκριμένως τῆς  
 „ κανόνας γινώσκων, ἕτος ἤδη ἐπὶ τὰς εἰδικὰς περιπτώσεις προσεφαριστότων οἷος ἐστὶ τῆς  
 „ αὐτῆς δικυύου, καὶ εἰδικῶς ἀρνηθῆσθαι.

## ΝΕ΄.

Ε' ντεῦθεν ἔπεται τὸς μόνῃ ἀγαπῶντας τῆ Φυσικῆ Λογικῆ, συμ-  
 βαινέιν πλειστάκις πταίειν καὶ πλημμελεῖν.

Δείκ. Ε'πεὶ γὰρ οἱ κατὰ τὴν Φυσικὴν Λογικὴν κρίνοντες ἢ διανοή-  
 „ μενοι συγκεχυμένως μένον τῆς τῷ κρίνειν καὶ διανοεῖσθαι καθορῶσι κανόνας,  
 „ (ΝΔ΄.), ἐνδέχεται συμβαίνειν ἐπί τινος εἰδικῆ παραδείγματος, ἀληθῆς τὸ μὴ  
 „ τοῖσιν, καὶ τοῖς γενικοῖς κανόσι συναρῶν τὸ τέτοιον μαχόμενον οἶεσθαι, καὶ  
 „ ἀνάπαλιν ὡς ἔτις ἐπεσθαι τῆς χρήσε μόνῃ καὶ τῷ κρίνειν τριβῆ τὴν ἑαυτῶν  
 „ δύναμιν ἐξασκήσαντας (ΝΑ΄.) ὡς τὰ πολλά πταίειν, καὶ παρὰ τῆς ὀρθῆς  
 „ τῷ διανοεῖσθαι κανόνας διαμαρτάνειν.

„ Τοῖς μόνῃ ἀρχεθεῖσι τῆ Φυσικῆ Λογικῆ τῷ τὸν ἀμέλει συμβαίνει γίγνεσθαι, ὅπου καὶ  
 „ τοῖς γλώσσαν τινὰ χρεῖται μόνῃ μεμαθηκόσι παρατηρεῖται, ἕτοι γὰρ τοῖς κανόσι συ-  
 „ ναρῶντας ὅλως δύναται συναρῶν τῆς λόγου. Ε'πεὶ δὲ ὄντες ἀδίδακτοι τῆς  
 „ τῆς γλώττης κανόνας, ἢ δ' ὅλως ἤγουν ἀσαφῶς οἶδασι καὶ λίαν συγκεχυμένως, πλεον  
 „ ἀμαρτήσκει πάντως τῶν τῆς κανόνας διακεκριμένως ὄροντων, καὶ λόγων ἀποδῆναι τῷ  
 „ λέγειν διὰ κανόνων ἰκρινῶς ἐγνωσμένως ἐτοιμῆς ἑαυτῆς παρασκευασάντων.

## Νς΄.

Τῷ τῆς κανόνας, κατ' ἧς ὁ νῆς εἰς γνῶσιν τῆ ἀληθείας διευθύνεται (Ν΄.)  
 „ διακεκριμένως εἰδῶτι καὶ κατ' ἕκαστον ἐν ὁποιαδηποτῆν εἰδικῆ περιπτώσει δυ-  
 „ ναμένῳ δεικνύειν, τὴν Τεχνικὴν αὐτῷ Λογικὴν ἀπονέμομεν, ὡς ἔτις  
 „ τὴν Τεχνικὴν Λογικὴν συστηματικῶς μὲν θεωρημένην, παιδείαν εἶναι  
 „ κανόνας καὶ παραδείγματα διακεκριμένως παραδιδῶσαν, δι' ὧν αἱ τῆς ἡμε-  
 „ τέρων νοοῦ ἐνέργειαι, εἰς γνῶσιν καὶ διάκρισιν τῆς ἀληθείας διευθετῆνται.  
 „ Τῷ λόγῳ δὲ τῷ ὑποκειμένῳ, καὶ κατ' ἕξιν ἐννοημένην, ἐπιστήμην ἢ ἕξιν  
 „ εἶναι

εἶναι διακεκριμένως διασκοπῆσαν κανόνας καὶ ἐφαρμόττωσαν, οἷς τισιν αἱ τῶ νοὸς ἐνεργεῖαι εἰς τὴν τῆς ἀληθείας ἀνάζητησιν καὶ διάκρισιν διευθύνονται.

„ Ὅθεν τε καὶ ὅπως ἡ τῆς Λογικῆς φωνὴ τὴν ἀρχὴν ἔληθε, διὰ πλόνων ἡμῖν ἐνταῦθα  
 „ ἢ πρόκειται ἐξετάσαι, ἕτε μὴν ἢ τισιν ἄλλως ἐπιγραφῆς ἢ λυσιτελεσάτη αὐτῆ κα-  
 „ δὴ ἐπισημαίνεσθαι ἢ ὡς διεξοδικῶς ἐκδέσθαι, ἐν τῇ τῆ μαθήματος δὲ κατευώπιον  
 „ ερμηνεία τὰ ἀξιολογώτερα τῶν ἀπομνημονώσομεν. Ἐν τῆτι μόνου προσεγγε-  
 „ κείν ἐνταῦθα λυσιτελεῖς, ὅτι γε καὶ Φιλοσοφία Λογικὴ, ἢ Λογικὴ μόνου λεγομένη κοί-  
 „ νότερον ἤκυσεν, ὡς αὐτῆ παιδεία ἢ σα ἐν τοῖς μάλις καταγινόμενῃ περὶ τὴν ἐκθεσιν τῶν  
 „ κατόνων, δι' ὧν τὴν τῆ ἐν ἡμῖν λόγῃ θεραπείαν προαγάγειν ἐπὶ τὸ κρεῖττον ἐυνά-  
 „ μεθα. Ἡ Τεχνικὴ Λογικὴ, κατ' ἐξοχὴν, λέγεται Λογικὴ, τῆς Φυσικῆς  
 „ Λογικῆς, ἢ καὶ Μυθέρῳ τῷ ἐκ Λαφίας Φιλοσόφῳ τὴν περὶ τέτῃ ἐπιτρέψαι κρί-  
 „ σιν, ἢ δὲ Λογικῆς ὅλας καλεῖσθαι ἀξίας ἕσης· καὶ περὶ τέτῃ ἔσαι λόγος ἡμῖν κατε-  
 „ νώπιον.

ΝΖ.

Τῷ ἐν ἔξει ὄντι τῆ προσαρμόττειν ἐν ταῖς τυχύσαις ὁποιασδηποτῆν περιβά-  
 σεσι κανόνας τὰς τῶ νοὸς ἐνεργεῖαι εἰς γνῶσιν τῆ ἀληθείας διευθύνοντας, τὴν χρω-  
 μένην ἀπονέμομεν αὐτῷ Λογικὴν· τὸν δὲ γε μόνον τῆς κανόνας εἰδότα,  
 κατ' ἕς ἢ ἡμετέρα τῆ γινώσκειν καὶ κρίνειν διαμορφῶται δύναμις, εἰς πράξιν  
 δὲ τέτῃς ἢ μεταφέροντα, Λογικῆς ἀξιῶμεν τῆς διδασκείας.

ΝΗ.

Ἐκ τέτων κατανοεῖται ὀρθῶς καλεῖσθαι παρά τισι τὴν τεχνι-  
 κὴν Λογικὴν διακεκριμένην ἀνάπτυξιν, εἴτεν ἀνεπτυγμέ-  
 νον ἐκτύπωμα τῆς Φυσικῆς Λογικῆς.

Δείκν. Ἐπεὶ γὰρ ἐν τῇ τεχνικῇ Λογικῇ διακεκριμένως κανόνες ἐκτί-  
 θενται (Νς'), ἕσ τινας τῆ Φυσικῆ μόνῃ Λογικῇ κεχρημένοι συγκεχυμένως  
 μόνον καὶ ἀσαφῶς οἶδαμεν (ΝΔ'), ἀμφιγνοεῖν ἕκ ἐνι, ὅτι περ ἢ τεχνικὴ  
 Λογικὴ ὀρθῶς καλεῖται διακεκριμένη ἀνάπτυξις, εἴτεν ἀνεπτυγμένον ἐκτύπω-  
 μα τῆς Φυσικῆς Λογικῆς.

Ἐντεῦθεν προτάσεις τινὲς οἰοεὶ πορίσματα ἀναφαίνονται. Α'. Τὴν τεχνικὴν Λογικὴν μὴ ἐσιωδῶς τῆς Φυσικῆς διεννηνοχέειν ἐκ τῶν εἰρημένων ἐςὶ προφανέστατον. Β'. Ἐντεῦθεν συναγαγεῖν ἕξεραι ὅσον ἡ τεχνικὴ Λογικὴ τῆς Φυσικῆς ὑπερρανέσηκε. Γ'. Ἐκ τῶτων συνίσταται ἐν τῇ τεχνικῇ Λογικῇ τῆς κανόνα, ἐκ τῆς φύσεως τῆ ἀνθρωπίνης νοός, καὶ, τῆ κατ' ὄν ἐνεργεῖ, τρόπον ὀφείλειν παράγεσθαι. Δ'. Συνίης τέλος ἀντ' ὅτι τῇ Φυσικῇ Λογικῇ ἐφησυχάζειν ἀρχόμενον ἀπαξιῶμεν τὸν ἀληθῆς ἐπαύρασαι παιδείας ἐθέλοντα, προσαπτέαν ἐτι κρίνοντες αὐτῶ καὶ τὴν τεχνικὴν.

Ἔστιν οἱ ὡς πρὸς πᾶσαν Φιλοσοφίαν, ὅτι δὲ καὶ πρὸς τὴν Λογικὴν ἔχοντες ἀπεχθᾶς, περιττὸν ἡγῆται, καὶ ἕδενὶ προσήκων φασὶ τὰ τῆς Λογικῆς, παραγγέλλματα, ἃ καλεῖται χολαστικά τριχώματα, κατέχων τῶ νῶ, μόνην δὲ ἀποχρᾶσαν ἔναι βοῶσι τὴν Φυσικὴν Λογικὴν. Ἀλλ' ἡτοίγε ἕδεν ἄλλο φασὶν, ἡμῶ ὅτι περιττὸν ἐστὶ καὶ ἕδενὶ προσήκων διακεκριμένην τῶν πραγμάτων γνῶσιν περιττὴν εἶναι, ἕδενὶ προσήκων ἀξιῶσι τὸν λόγον ἀσκήν, καὶ τέλος τῶν ἀπεμφαινοντων οἰοῦται ἔναι ἀποχρᾶντα λόγον τῶν ἡμετέρων διδόνων κρίσεων ἔναι δυνατῆς, καὶ τὰς τίτων βάσης τοῖς ἄλλοις ἐν μέρεσιν ἀναπτύσσων. Ταῦτα δὲ καὶ μόνον λεγόμενα, ἡδὲ ἐστὶν ἀνασκαζόμενα ἄθλιον ἐστὶν, ἵνα κατὰ Κρόσαν ἔπω τὸν πάνυ, τὸ βραχέα ἕδεναι, πολλῶ δὲ ἀθλιώτερον, μηδὲ τὰ βραχέα δὲ ταῦτα ἔτως ἕδεναι, ὡς τὸ περὶ αὐτῶν μὴ ἀμαρτάνων ἐπίσκασαι ἀκριβῶς.

## Ἐ.

Ἡ τεχνικὴ Λογικὴ συστηματικῶς νοημένη ἄρισα διαλαμβάνεται εἰς μέρος θεωρητικὸν, καὶ πρακτικὸν διαιρημένη.

Δείκν. Ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῇ τεχνικῇ Λογικῇ συστηματικῶς νοημένη, παραγγέλλματα ὀφείλωσι παραδίδοσθαι καὶ κανόνες, δι' ὧν αἱ τῆ ἡμετέρων νοός ἐνεργεῖαι εἰς γνῶσιν τῆ ἀληθῆς καὶ δάκρυσιν ὀφείλωσι διευθύνεσθαι (Νς'), ἔπεται τὴν τεχνικὴν Λογικὴν συστηματικῶς λαμβανομένην ἄρισα διαρεῖσθαι εἰς τοιαῦτα μέρη, ὧν ἐν μὲν τῶ α'. αἱ τῆ νοός ἐνεργεῖαι καὶ ἡ φύσις αὐτῶν ἀναπτύσσονται ὑποσυναπτομένων τῶν τῆ κρίνειν καὶ διανοεῖσθαι γενικωτέρων κανόνων· ἐν δὲ τῶ β'. τρόπος εἰδικώτερος παραδίδοται τῆ διευθύνειν τὰς τῆ νοός



ἐνεργείας, ὡς ἂν εὐχερῶς εὐρίσκοιτο, καὶ ὀρθῶς ἢ ἀλήθειαν διακρίνοιτο· τῶν δὲ τὸ μὲν πρῶτον Θεωρητικὸν καλεῖμεν, Πρακτικὸν δὲ τὸ δεύτερον.

ΞΑ΄.

Ἐντεῦθεν τέλος κατανοῆται, ὡς ἐκ ἄνευ λόγου ὁμοφρονήσαντες οἶγε πάλαι καὶ οἱ νεώτεροι τὴν Λογικὴν μετῆλθον κατὰ τὰς τρεῖς τῆ νοῦς ἐνεργείας, τὸ Θεωρητικὸν αὐτῆς μέρος διατιθέντες.

Δείκν. Ἐπεὶ γὰρ ἡ τεχνικὴ Λογικὴ ἀνεπτυγμένου ἐστὶν ἐκτύπωμα τῆς Φυσικῆς Λογικῆς (NH'), μεταξὺ δὲ τῆ ἐκτυπώματος τινὸς πράγματος, καὶ τῆ Ἀρχετύπου πράγματος ἀκριβῆς ὀφείλει εἶναι ἡ ὁμοιότης· δῆλον ἔστι μετὰ τῆς Φυσικῆς Λογικῆς, καὶ τῆς τεχνικῆς ἀκριβῆ προσήκει εὐρίσκεισθαι ὁμοιότητα, ἣδη δὲ τῶν ἐνεργειῶν τῆ νοῦς, μὴ πλειόνων, ἢ τριῶν δυνατῶν ἔσῶν κατὰ φύσιν. Ἡ γὰρ ἀπλῶς ἐπιλαμβάνεται τινος πράγματος ὁ ἡμέτερος νῆς, καὶ αὐτῷ τῆτο παρίσχησιν, ἢ περὶ τῶν αὐτῆ καταφάσκει τι, ἢ ἀποφάσκει συντιθεῖς τὰς παρατάσεις, ἢ διαρῶν· ἢ τελευταῖον ἐκ δύο ἢ πλειόνων κρίσεων νέας ἐξάγει κρίσεις, εἴτιν διανοεῖται. Ἄρα ὀρθῶς ἡ τεχνικὴ Λογικὴ κατὰ τὰς τρεῖς ταύτας τῆ νοῦς διατίθεται ἐνεργείας· ὡς Α'. τὴν περὶ ἰδεῶν, ἢτοι ἐννοιῶν, ἀναπτύσσειν διδασκαλίαν· Β'. περὶ κρίσεων, ἢτοι προτάσεων· Γ'. περὶ διανοημάτων, ἢτοι συλλογισμῶν τὴν διάληψιν γίνεσθαι,

„ Αἱ τῆς Λογικῆς χρήσις ὀρθότερον ἐννοῦνται, ἢ περὶ ἐκφράζονται, οὕτω γὰρ ποιήθη  
 „ τις καὶ πολλαπλασία ἢ τῆς Λογικῆς ἐστὶ χεῖρις· ὡς λόγους ἰκανῶς ἐκτίθειν καὶ μὴ  
 „ ἐξῆναι. Τὰ λυσιτελεῖ πάντα ὅσ' ἂν ἐκ τῆς ἐπιμελεσεύρας θεραπείας τῆ λόγου ἀνα-  
 „ πλιμμοροῖεν σοι, ἐκ τῆς διακρίσεως καὶ συνεχῆς μελέτης τῆς Λογικῆς σεαυτῷ  
 „ πάντως ὑποσχεθῆσαι δύνησιν· πλείους καὶ ἀδικοτέρας χρήσις τῆς Λογικῆς ἀναπτύξο-  
 „ μεν κατενόησιν.

## Λ Ο Γ Ι Κ Η Σ

Μ Β Ρ Ο Σ Α΄ Θ Ε Ω Ρ Η Τ Ι Κ Ο Ν

Η Ύ Τ Ο Ι

Π Ε Ρ Ι Τ Ω Ν Τ Ρ Ι Ω Ν Τ Ο Τ Ν Ο Ο Σ

Ε΄ Ν Ε Ρ Γ Ε Ι Ω Ν.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ν Α΄.

Π Ε Ρ Ι Ε΄ Ν Ν Ο Ι Ω Ν

Π Α Ρ Α Γ Ρ Α Φ Ο Ν ΕΒ΄.

**Π**ρώτη τῆ ἡμετέρῃ νοός Ε΄νέργεια ἐστίν, ἡ ἀπλή τῆ πράγματος Πρόσληψις, ἡτοι Ε΄ννοια. Ε΄ννοια δὲ ἐστίν ἕδὲν ἄλλο, πλὴν ὅτι ὅποιαδηποτῆν τῆ ἀντικειμένη παρατάσις ἐν τῷ νῶ ἄνευ καταφάσεως ἢ ἀποφάσεως.

- » Πρῶτος ὁ λόγος, δι' ὃν περὶ ἰδεῶν ἐνταῦθα διαλαμβάνομεν. Ε΄πειδὴ γὰρ ἐν τῇ  
 » Θεωρητικῇ Λογικῇ αἱ τρεῖς ὀφάλισιν ἐκτιθεσθαι τῆ ἡμετέρῃ νοός Ε΄νέργεια. (ΞΑ΄.)  
 » Τὸν δὲ Φιλόσοφον τοιαύτη τάξει προσήκει χρῆσθαι, καθ' ἣν προηγύνηται τὰ δι' ὧν  
 » ἔχουσι γινώσκεισθαι τὰ ἐκόμενα (Α΄) ἠδηλον ἔν, ὅτι ἀπὸ τῶν ἀπλεστέρων ἐπὶ τὰ  
 » μᾶλλον σύνδετα προιέναι χρῆται, τῆς δὲ παρατάσεως πράγματος τινός ἐν τῷ νῶ,  
 » ἡδεμία ἐστίν ἀπλεστέρα ἐνέργεια τῆ νοός (συντιθεμένων ἢ διαιρεμένων τῶν ἰδεῶν ἐν  
 » τρεῖς κρίσεις, κατὰ τῶν διανοημάτων συζωγνυμένων πλείονων κρίσεων). δῆλον ἄρα  
 » ὅτι περὶ Λογικῆς πραγματωμένοις ἀπὸ τῶν ἰδεῶν ἀρκτίον ἐστίν. Ἀρξαμένη δὲ τῆ  
 » Βεῖσις ἀπὸ τῆς ἀποφάσεως, ἢ οἷδ' ὅπως ὑπεραπολογησασθαι δύναίτο. Ἡ Ε΄ννοια  
 » λέγεται ποτε καὶ ἰδέα, καὶ νοός σύλληψις, ἀπλή τε ἀντίληψις, καὶ πρόσληψις κτ΄.  
 » Ὁρισμένη δὲ τῆς Ε΄ννοίας διὰ τῆς τῆ ἀντικειμένη ἐν τῷ νῶ παρατάσεως, ἐπιζητή-  
 » σειν ἄντις, τέποτ' ἐστίν ἡμῖν βυλομένοις διὰ τῆς παρατάσεως ἐννοεῖν ταύτη τοι  
 » ὀρίζομεθα τὴν παρατάσιν μὴ αἰφομοίωσιν τῶν ἐκτὸς τῆ ὄντος ἐν αὐτῷ τὸν ὀρισμὸν  
 » δὲ τῆτον παρατάσιν παρατατικῶς ἐν τῷ κατόπτρῳ, ἐν ἀκόνι καὶ ἐν ἀγάλματι

- „ τέλος σαφηνίσομεν ἐν τῇ τῷ μαθήματος ἀνακτύξει· ὄρα τὸν Ἄγγελον περὶ μεθόδου  
 „ μαθηματικῆς σελ. 153.
- „ Τῆς ιδέας ἢ τοι Ἐννοίας Ὅρισμὸν ἄλλοι ἄλλως ἀποδοτέον ἦναι ὠήθησαν. Τισὶ δὲ ἦτως  
 „ ἔδοξε σαφῆς ἦναι ἢ τῆς ιδέας λέξις, ὥς μὴδ' ὅλως ὄρισμῷ δεῖσθαι, Ὀλιμάνος ὁ  
 „ πάνυ σὺν τῷ Συρβίῳ τὴν ιδέαν ὠρίσατο, ἀντίγραφον τῆς πράγματος ἐν τῷ νοῦτι.  
 „ Ὅρα. Διδασκ. Λογικ. σελ. 85.
- „ Καὶ τῷτο δὲ τέλος σημαντικόν, ὅτι τὴν ιδέαν ὀρίζοντες, παράσασιν ἦναι τῇ ἀντικμ-  
 „ μῆν δίχα καταφάσεως, ἢ ἀποφάσεως, τῆς ἢ κ' ἐπ' ὅπως ιδέαν διδοῦναι θέλουται  
 „ χωρὶς τινος ἀποφάσεως, ἢ καταφάσεως ἐξελέγχομεν. Ὅρα Κροισαζίν Λογ. σελ 8.  
 „ Οὐκ ἀρνηθῆναι μὲν γὰρ ἐν ὅτι πλάσας περιβάσει συνεξηυγμένην ἦναι καταφάσιν ἢ  
 „ ἀποφάσιν τὴν ἀπλὴν τῆ ἀντικμῆν πρόσληψιν. Ἐξ ἀπαλῶν γὰρ, φασίν, ὀνύχων ἢ  
 „ δίδου ἡμῖν ἀμείσις ἐκ τῆς προσλήψεως κρίσει ἐπιφέρην τινὰ περὶ τῆ προσλαμβανο-  
 „ μῆν πράγματος. Ἐξ ἢ δὲ συμβαίνην πράγμ' τι τῷ νῷ παρισῆσιν, ἐν τῷ αὐτῷ  
 „ σχεδὸν χρόνῳ τῆ κρίνῃ ἢ διανοεῖσθαι ἔννοιαν, ἢ τοι ἀπλὴν πρόσληψιν, ἐν ἢ ἢδ' ὁ,  
 „ τίην καταφάσεται ἢ ἀποφάσεται. Περὶ τήτων δὲ κλείω ἐνώπιον.

## ΕΓ.

Διὰ τῆς πείρας γινώσκομεν, ἕτως ἡμᾶς προσλαμβάνειν τινὰ, ἢ τοι ἑαυ-  
 τοῖς παρισῆν, ὥς ἀπὸ τῶν ἄλλων διαγινώσκειν δύνασθαι ταῦτα.

- „ Οὕτω παρ. χάρ. ὀπνίκα τὸ ἐρυθρὸν χρώμα προσλαμβάνης, ἕτω πάντως γε τῆτ' αὐ-  
 „ τὸ προσλαμβάνης, ὥς ἀπὸ τῆ μέλανος ἢ λευκῆ ἢ τῆ κυανῆ, ἢ τῶν ἄλλων δια-  
 „ κρίνῃν ἐκεῖνο δύνασθαι.

## ΕΔ.

Ἦνίκα πράγμ' τι ἦτω προσλαμβάνομεν, εἶπεν ἑαυτοῖς τῷ νῷ παρι-  
 σῶμεν, ὥς ἀπὸ τῶν ἄλλων ἐκεῖνο διακρίνειν δύνασθαι, τῆνικαῦτα δὲ τῆ ἀπὸ  
 τῶν ἄλλων ἡμῖν διακρινόμενῃ πράγματος τέτῃ Ἐννοίαν, ἢ τοι ιδέαν σαφῆ  
 ἔχειν λεγόμεθα· ὥς τὴν σαφῆ ιδέαν, ἢ τοι Ἐννοίαν ἕδὲν ἄλλο εἶναι, εἶτι  
 μὴ τοιαύτην παράσασιν πράγματος, δ' ἢς τὸ παρισανόμενον ἔχομεν ἀπὸ  
 τῶν ἄλλων διαγινώσκειν.

- „ Οὕτω δὲ τῆ μέλανος χρώματος ιδέαν ἔχης σαφῆ, ἀπὸ τῆ λευκῆ ἢ τῶν ἄλλων χρωμά-  
 „ των διακρίνῃν τὸ μέλαν δυνάμενος. Καὶ τῆς τῆ ῥόδου ἰσαύτως ὀσμῆς, ὀπνίκα  
 „ τῆ ὀσμῆν τῆ ῥόδου ἀπὸ τῆς ὑακίνθου, ἢ ἰτέρου οὐτινοσῆν ἄλλου διακρίνῃν οἷος τε ἢς.

## ΕΕ.

## ΞΕ΄.

Τὴν ἰδέαν ἔν σαφεσέραν εἶναι καθ' ὅσον ἐν τῷ παρισανομένῳ ἀντικειμένῳ πλείω δύνασαι διακρίνειν, ἔνταῦθα κατανοεῖς.

» Ὅριδος τινος παρ. χάρ. τῷ αἴρι ἀφιπταμένῳ, σαφεσέρα γίνεται ἡ ἰδέα, ἔτω προσεγγίζοντος τῆ ὀράσει, καθ' οἷον τε κν' ἀφ' ἑτέρου αἴδου ὀρίδων διακριθῆναι.

## Ξς΄.

Εἰς ἐπίκτησιν τῆς πράγματός τινος σαφῆς ἰδέας, ἤτοι ἐννοίας, ἢ τῶν αἰσθήσεων χρήσις ἀπαιτεῖται συνεζευγμένη τῇ προσοχῇ.

Δείκν. Ἐπεὶ γὰρ τινικαῦτα δὴ τέλος σαφῆ τινός πράγματος ἐννοίαν, ἤτοι ἰδέαν σαυτῷ περιεποιήσω, ὀπηνίκα τὸ παρισανόμενον πρᾶγμα διαγινώσκειν ἡδυνήσῃς τῶν ἄλλων (ΞΔ΄.), εἰς δὲ τὴν τῆ παρισανομένη ἀπὸ τῶν ἄλλων διάγνωσιν ἀπαιτεῖται μένον ἢ τῶν αἰσθήσεων πρόσληψις συνάμα τῇ προσοχῇ (κατὰ τὴν πείραν)· δῆλον ἔν ὅτι εἰς ἐπίκτησιν τῆς πράγματος τινός σαφῆς ἰδέας, ἤτοι ἐννοίας ἢ τῶν αἰσθήσεων χρήσις ἀπαιτεῖται συνεζευγμένη τῇ προσοχῇ.

## ΞΖ΄.

Ἐπὶ τοσῶτον ἔν ἡ ἰδέα σαφεσέρα ἀποτελεῖται, ἐφ' ὅσον πρᾶγμα διὰ πλειόνων αἰσθήσεων προσλαμβάνεις.

Δείκν. Ὅσον ἡ ἰδέα σαφεσέρα τυγχάνει ἔσα, τοσῶτον πλείω ἐν τῷ παρισανομένῳ ἀντικειμένῳ δύνασαι διακρίνειν (ΞΕ΄.). Ἐπεὶ δὲ ἀναμφηρίως ἐν τῷ ἀντικειμένῳ πλείω πάντως διακρίνομεν διὰ πλειόνων αἰσθήσεων ἐν καὶ τὸ αὐτὸ προσλαμβάνοντες πρᾶγμα, ἢ περ δι' ἐλαττόνων, κατανοεῖς ἄρ' ἔστι ἐπὶ τοσῶτον ἡ ἰδέα σαφεσέρα ἀποτελεῖται, ἐφ' ὅσον πρᾶγμα διὰ πλειόνων αἰσθήσεων προσλαμβάνεται.



- » Ἐν τῷδε οὖν τῶν φιλοσόφων ὁδε κανὼν. Βυλομένῃ σοι σαφέστερον πρᾶγμα τε προσλαβῆναι  
 » ἢς τοσούτας τὸ αὐτὸ περιάγουσι αἰδησῆς χρόνῳ, ἢς ὁσασδικοτῆ περιάγουσιν δύναται.  
 » ὅτι τινε δὲ κανόνι τὸν Ἰσαὰκ παρεκλογηθέναι ἀναγινώσκουμεν. Οὗτος γὰρ ἵνα τὸν  
 » Ἡσώδι διακρίνη τῆ Ἰσκιόβη, ἃς ἡδύνατο πάσας προσλάμβανε τὰς αἰδησῆς, ἀκοῦν ἀμέ-  
 » λην, ἀφῆν τε καὶ ὁσφρησιν. Ἡ πατῶντο μίντοι καὶ αὐτὰ, ἀκίσης τῶν αἰδησῆς τῆς προ-  
 » κρίτου, λέγου δὲ τῆ ὄρασιν καὶ ταῦτα περὶ ἰδίας σαφῆς.

ΞΗ΄.

Ὡς περ οἶδαμεν διδαχθέντες τῆ πείρῃ τινὰ τῶν πραγμάτων ἑαυτοῖς  
 παριστᾶν ὡς ἀπὸ τῶν ἄλλων διακρίνειν δύνασθαι ταῦτα (ΞΓ΄.), οὕτως αὖ-  
 θε ὡς τὰ πολλὰ τῆς αὐτῆς διδασκῆς, παριστᾶν μὲν ἑαυτοῖς ἀληθῶς τῶν  
 πραγμάτων ἕνια, μὴ δύνασθαι ἀποχρώντως διαγινώσκειν τῶν ἄλλων ταῦτα,  
 ἢ ἀγνοῶμεν.

- » Τὴν πείραν ταύτην ὁ περιφανὴς Βυλοφύγερος ἐν ταῖς ἀμοιβαίαις Ἡ΄ πικολαῖς περὶ ἀρμονίας  
 » προδιατεταγμένης §. 6. τοῖς ἰσομείνοις ῥήμασι βεβαιῶσι. Τάξον σιαυτὸν, φησὶν, ἐν  
 » μέσῳ ῥητόρων ἑκατὸν ἐν περιφερῆ κίκλῃ ἴσοις διαστήμασιν ἀφισαμένων καὶ φωνῶν  
 » ἢ μὲν γεγωνοτέρῃ, ἴση δὲ πάντων ποιημένων τῆς λόγῃς. Ἐνθα δὲ προσλήψῃ  
 » πάντως τὰς ἀπάντων φωνὰς, ἐδ' ἕσι λόγος, δι' ὃν τὴν τῆ ἑτέρῃ μᾶλλον τῆς τῆ  
 » ἑτέρῃ ἀκίσης, κατανοήσῃς ἔμπης ἕδου (τετέσι τὴν τῆ Χρυσάνθη λαλιάν τῆς φωνῆς  
 » τῆ Κωνσταντίνῃ διαγινῶναι ἔχ' ἕξῃς). Θῶμεν ἤτ' ἕνα τῶν ἑκατὸν ἑκόνων ρειτο-  
 » ῥῆφ χρῆσασθαι σάλπιγγι, τῶν λοιπῶν ἀκολουθῶντων ὡς πρότερον, ἢ δῆτα τῆς λοι-  
 » πῆς κατασίγασον, ἢ ὡς οἴου τε ὑψημένως τῆς λόγῃς ποιῶσθαι κέλευσον τῆ ἐκχτοσῆ,  
 » ὡς πρότερον τῆ γεγωνοτέρῃ κειρημένη φωνῆ, τότε δὲ τὰ ἑκόνων λεγόμενα ἔσησα-  
 » φῶς (τετέσι τὴν τῆ ἑκατοσῆ φωνῆ τῆς τῶν ἄλλων διαγινῶναι δυνήσῃ) ὡς ἕξει συμ-  
 » βάνην ἔσθ' ὅτε αἰδησῆσαι μὲν πρᾶγματος τινός, ἐδ' ὅ, τῆν δὲ διαγινῶσκειν ἐν τῶν  
 » αἰδησῆσαι, ἐν τῆ τῆ μαθήματος ἑρμητικῆ δια πλόνων παραδειγμάτων συζη-  
 » σομεν.

ΞΘ΄.

Ἡ τοιαύτη παράστασις, καθ' ἣν τὸ παριστᾶνόμενον πρᾶγμα ἔδ' ἰδίας δύνασθαι  
 διαγινῶσκειν τῶν ἄλλων, ἰδέσθαι ἢ ἔννοιαν ἀσαφῆς κλεῖται.

- » Τοιαῦται ἢσι καὶ τῶν ληθαργικῶν περιπεσόντων, τῶν τε νηπίων, καὶ τῶν πλῆστον σίνων  
 » ἐκπεπικότεων ἰδέσθαι.

## Ο΄.

Προφανῶς ἤδη καθορᾶται ἡ τῆς Γ'δέας, ἅτεν ἐννοίας διαίρεσις ὀρθῶς γινομένη εἰς σαφῆ καὶ ἀσαφῆ.

Δείκν. Ἐπεὶ γὰρ διὰ τῆς πείρας γινώσκωμεν, ἔστιν ἂ τῶν πραγμάτων ἑαυτοῖς παριστώμενοι, διαγιγνώσκωμεν τῶν ἄλλων δύνασθαι (ΞΤ.), τινὰ δὲ ἢ (ΞΠ.) ἢ δὲ τοιαύτη παράστασις, καθ' ἣν δύναμεθα πράγματι διαγιγνώσκωμεν τῶν ἄλλων, Γ'δέα σαφῆ ἀκρίβει (ΞΔ.), ἢ δὲ μὴ τοιαύτη ἀσαφῆς (ΞΘ.). δῆλον, ὅτι ὀρθῶς ἡ Γ'δέα εἰς τὴν ἀσαφῆ καὶ σαφῆ διαίρεται.

Ἡ ἀσαφῆς δίδοται βαθμικῶς ἐντιῶθεν ὡσαύτως κατάδηλον· ὅσον γὰρ ἡ Γ'δέα γίνωσκωμεν το σαρκερά, τοσούτον τις πλῆω διακρίνει ἐν τῷ ἀντικειμένῳ (ΞΡ.). Ἐνδέχεται δὲ γενέσθαι τὸν Κωνσταντῖνου ἐν τινὶ πράγματι πλῆω διὰ τῶν αἰσθήσεων διακρίνει, ἅτερ τὸν Χρυσανθον· τινικαῦτα δὲ ὁ Χρυσανθος κατ' ἀναφορὰν πρὸς τὴν τῆ Κωνσταντῖνου Γ'δέαν ἔξει Γ'δέαν ἀσαφῆ. Ἄλλ' ἡ ἀσάφεια αὕτη, κατ' ἀναφορὰν λέγεται, ἢ δ' ἀπλή τῶν Γ'δεῶν ἀσάφεια γίνωσκωμεν, ἡνίκα πράγματι ἑαυτοῖς παριστώμενοι, ἢ δ' ἄλλας τῆτο δύναμεθα τῶν ἄλλων διαγιγνώσκωμεν.

## ΟΑ΄.

Φυλακτέον εἶναί σοι, ἐντιῶθεν κατανοεῖς, μήποτε καὶ ἑτέρῳ τινὶ παραχρήμα λάθῃς ὑπολαβῶν ἀσαφῆ Γ'δέαν εἶναι πράγματος τινος, ἢ τινος Γ'δέαν ἔχων ἀσαφῆ πάντα ἔτυχες.

Ἄλλοι ἐξ αὐτῆς τῆς, ὡς λίαν ἀσὶ προειπῆς ἐν τῷ κρίνειν οἱ τὴν ἀσάφειαν τῶν πραγμάτων τῷ τῆ πρὸς αὐτῶν ἐλαχίστῳ μέτρῳ διαμετρῶντες, κἀντιῶθεν καὶ πράγμα καθ' αὐτὸ ἀσαφῆς μὴαι κραυγάζοντες ἐκ τῆ αὐτοῖς ὑπάρχον ἀνέφικτον.

## ΟΒ΄.

Ἡ ἀσαφῆς Γ'δέα γίνωσκωμεν σαφῆς διὰ τῆς προσοχῆς καὶ ἐνατενίσεως.

Δείκν. Θῶμεν ἀντικειμένον τῆ Α. Γ'δέαν ἐσχηκέναι σε ἀσκή· Οὐκ ἂν ἄρα τῶν ἄλλων πραγμάτων διαγιγνώσκωμεν τὸ Α. ἢ δ' ἔστιν ὅ, τι ἐν τῷ τῆ διακρίνει (ΞΘ.).

(ΞΘ.) Τεθέντος δὲ τῆ ἀντικειμένου Α. προσεκτικόν σοι εἶναι τὸν νόον, τότε δὲ τὸ Α. μᾶλλον γνώσῃ, ἢ περ ἄλλο τι τῶν ἀντικειμένων (κατὰ τὸν ὀρισμὸν τῆς προσοχῆς) γινώσκων δὲ πλεόν τὸ ἀντικείμενον Α., ἢ περ ἄλλο τι, ἀπὸ τῶν ἄλλων πάντων, τὸ Α. διακρίνει (τὰ γὰρ ἐκτὸς ἡμῶν κείμενα εἶδέναι λεγόμεθα, ὅτι ἀπὸ τῶν ἄλλων διακρίνειν δυνάμεθα). ὁ δὲ τὸ ἀντικείμενον Α. διακρίνει τῶν ἄλλων εἰδώς, σαφῆ Ἰδέαν ἔσχηκε τῆ κῦτῆ (ΞΔ.)· ἡ ἀσαφὴς ἔρα Ἰδέα γίνεται σκφῆς διὰ τῆς προσοχῆς καὶ ἐνατενίσεως.

ΟΓ΄.

Ἐκ τούτων ἔν συνάγεται, ὅτι ἀμελημένης τῆς προσοχῆς καὶ ἐνατενίσεως, ἔκ σαφῶ. αἱ Ἰδέαι γίνονται ἀσαφεῖς.

Ἡ τῆς ἀσαφείας τοιγαρῶν τὴν αἰτίαν ἐκ ἀπεικότητος ὡς τὰ πολλὰ ἐν τῷ ἡμετέρῳ οἱ φιλοσοφῆντες ζητῆσι νοί, ἐκ ἐν προσοχῇ τῇ ὀφειλομένη πρᾶγματι σκεπτομέναν ἡμῶν ἐπὶ ὅτε, οἷα δὲ συμβαίνειν ἤωδε τοῖς πάθει τιυὶ ἀφαρπαζομένοις, καὶ τοῖς ἐφ' ἑτέρα μελέτη ἐνασχολημένοις, ἢ ἐνεργῆα μῖα ὅτι κλείσα ἑαυτοῖς παρισῶν ἐδέλκσι.

ΟΔ΄.

Πρᾶγμα τι ἑαυτοῖς παρισῶντες, ὡς ἀπὸ τῶν ἄλλων αὐτὸ διακρίνειν δύνασθαι, ἢ τοι τῆς τε χαρακτῆρας, καὶ τὰ γνωρίσματα, εἰς τὴν τούτων ἀπὸ τῶν ἄλλων διάκρισιν συντείνοντα καθ' ἑκάσον ἑαυτοῖς ἔχομεν παρισῶνειν, ἢ ἢ.

Ἡ Παρισῶντες φέρ' ἡπὶ τῷ Πλάτωνος ἑαυτῷ τὸν νόμον, ἐνδέχεται γενέσθαι ὡς μὴ μόνον αὐτὸν διαγινώσκων, ὡς ἔτυχεν ἀπὸ τῶν ἄλλων, ἀλλ' ἔτι τε μὴν καὶ τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τὸν Πλάτωνα παρισῶν καθ' ἑκάσα, καὶ ἠδικῶς ταῦτα βριζμῆν οἷόν τε ἵναί, καθ' ἃ τῶν λοιπῶν ἀπάντων ὁ νόμος διακρίνεται χωριζόμενος. Θῶμεν δ' ἔτι καὶ τὸν Λυσίαν τὸ ἐρυθρὸν χροῖμα παρισῶν ἑαυτῷ διακρίνῃ μὲν ἔν ἀπὸ τῶν ἄλλων ἐκεῖνο πάτως, τῆς δὲ χαρακτῆρας, καὶ τὰ γνωρίσματα, καθ' ἃ τῶν ἄλλων ἀπάντων τὸ ἐρυθρὸν χροῖμα διέζωχται, παρισῶναι ἑαυτῷ τῷ νοί, ἢ δυνήσεται ὁ Λυσίας.